Poštnina plačana v gotovini

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 41820 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Sped. in abb. post. II gruppo

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 600 lir - letna 1000 lir - Za inozemstvo: polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XIX - N. 12 (392) | Udine, 30. junija 1968 | Izhaja vsakih 15 dni

VEČ KOT PET TISOČ LJUDI V DOBERDOBU

DAN SLOVENSKE KULTURE - NARODNOSTNA MANIFESTACIJA SLOVENCEV V ITALIJI

Predsednik SKGZ Boris Race je v svojem govoru odločno zahteval, naj se tudi Slovencem v Videmski pokrajini prizna status narodne manjšine in da zato dobijo najprej šole v svojem materinem jeziku

Doberdob je zaživel v nedeljo veliki dan, ko so se tu zbrali slovenski ljudje od krajev Goriške, Tržaške in Beneške Slovenije. Dan slovenske kulture, ki ga je priredila Slovenska prosvetna zveza, je postal množična manifestacija za napredek našega prosvetnega dela, izboljšanje pogojev življenja slovenske narodne skupnosti, utrjevanje miru in prijateljskih odnosov na tem koščku zemlje. Poudarili smo, da bomo vse te pravice in obče človeške dobrine s toliko večjo odločnostjo zagovarjali zlasti v letošnjem jubilejnem letu, ki sovpada z množičnim ustanavljanjem slovenskih čitalnic pred sto leti, množičnim uporom proti nacifašizmu pred 25 leti, kakor tudi spominom na zaključek morije pred 50 leti, ki je na kraški planoti, v okolici Doberdoba, pokončala toliko človeških življenj, in še posebej slovenskih. Vse te tri obletnice so tako pomembne v življenju in delovanju slovenskih ljudi v tem stoletju, da je Slovenska prosvetna zveza ravnala popolnoma pravilno, ko se je odločila, da svojo letošnjo osrednjo prireditev organizira prav v Doberdobu in tako, da pokaže našo kulturno-prosvetno življenjskost, našo upornost, ki izvira iz zasejanega semena pred sto leti ter raste iz zemlje, prepojene s krvjo ter iz ljudi, porojenih v uporu.

Okrog pet tisoč ljudi, ki so se zbrali v Doberdobu, potrjuje, kako globoko naši ljudje občutijo svojo preteklost in kako hočejo živeti po njenih izročilih. Doberdob je v nedeljo doživel svoj veliki dan. Morda je bil potreben prav ta dan, da smo napravili pregled cele vrste dogodkov in spominov ter jim dali skupno ime in program obenem. Doberdob — da, Doberdob, toda istočasno nikoli več Doberdoba, nikoli več morije.

Pravzaprav je težko začeti z opisom dogajanja, ki se je zvrstilo pred nami na tistem razsežnem kraškem pašniku; toliko je bilo dogodkov, srečanj, občutkov. Lepo vreme, ki se je uredilo kot nalašč za ta praznik, je vsemu dogajanju dalo še prav poseben poudarek, prirediteljem pa novih moči in zadovoljstva.

Praznično razpoloženje so na prireditveni prostor vnesle godbe na pihala, ki so igraje prikorakale k odru. Program manifestacije se je začel s prihodom narodnih noš na oder. Bilo jih je okoli petdeset ter so prišle iz najrazličnejših krajev in vasi. Največ jih je bilo iz Goriške in zaslužijo vse priznanje za sodelovanje. Sodelovale so mladenke in mladinci iz Doberdoba, Jamelj, Dola, Poljan, Sovodenj, Štaverjana ter iz Brega. Dekleta iz občine Doberdob so bila oblečena v gorenjske, belokranjske in slavonske narodne noše, dekleta in fantje iz Sovodenj v goriške narodne noše, medtem ko so bili člani in članice kolklorne skupine iz Brega oblečeni v tržaške originalne narodne noše. Goriške narodne noše so sprejemale udeležence manifestacije ter jim pripenjale na prsi spominske značke Dneva slovenske kulture. Marsikdo se je slikal z njimi za spomin.

Med govorniki je bil nedvomno najtehtnejši govor predsednika Slovenske kulturno gospodarske zveze Borisa Raceta, ki ga prav zato objavljamo v celoti. Boris Race je dejal:

Dragi rojaki!

Predvsem je treba čestitati Prosvetni zvezi in prosvetnim društvom, da tako svečano proslavljajo stoletnico množičnega ustanavljanja slovenskih čitalnic pri nas.

Čestitke tudi Doberdobu in njegovim prebivalcem, da se prav v tej lepi in za nas Slovence tako pomembni vasi vrši osrednja proslava.

Ječa narodov, kakor upravičeno označujemo avstrijsko monarhijo, je ob vstopu v šestdeseto leto preteklega stoletja doživljala eno svojih hudih kriz. Izgubljena vojna, zahteve po večjih svoboščinah in pritisk zasužnjenih narodov, ki so terjali svoje pravice v duhu zmage nacionalnih teženj tedanje Evrope, so omajali temelje cesarskega absolutizma.

Edini izhod so bile večje svoboščine ljudstvu. Z uvajanjem ustavne ureditve, ki je omogočala določeno volilnost, predvsem pa večjo svobodo tiska in shajanja, so se odprla vrata organiziranemu kulturnemu in političnemu delovanju Slovencev v Avstriji.

In prav v Trstu je bila ustanovljena 1861. leta prva slovenska čitalnica, Slovanska čitalnica. Začelo se je razvijati kulturno življenje. V letu 1868 je novi zakon o društvih omogočil ustanovitev kar šestih čitalnic v tedanji tržaški okolici.

Tako je bilo v letu 1869 na ozemlju, ki je danes pod Italijo, 12 čitalnic od skupnih 57 na celotnem slovenskem ozemlju, in to v Gorici, Štandrežu, Nabrežini, Trstu, Rojanu, pri Sv. Ivanu, v Škednju, Rocolu, Barkovljah, v Kolonji in na Opčinah. To se pravi, da je bilo na območju današnjega mesta Trst takrat kar 7 čitalnic.

V šestdesetih letih je pri Slovencih zavest o pripadnosti k slovenski nacionalni skupnosti prehajala v politično zavest in je afirmacija na volitvah 1867 pomenila, da so Slovenci končno postali politični narod.

Če upoštevamo, da se je prav v teh letih osredotočilo politično in kulturno delovanje Slovencev v čitalnicah, lahko presodimo važnost čitalnic v prebujevanju Slovencev, še posebno pri nas na Primorskem, kjer so imele bolj ljudski značaj, saj so se imenovale kmečke čitalnice.

Tako bujna rast čitalniškega življenja pri nas je v čast našim prednikom in dokaz njihove vitalnosti, ob kateri se moramo še danes oplajati in vzgledovati prav mi, Slovenci v Italiji. Kljub stotim letom ,ki nas ločijo od tedaj, so naši bratje v Beneški Sloveniji in v Kanalski dolini v slabšem položaju kot naši predniki. Goriški in tržaški Slovenci pa ne uživamo še mnogo bistvenih narodnostnih pravic, zaradi katerih so se naši predniki organizirali v čitalnicah.

Slovenska prosvetna zveza in 32 včlanjenih društev so upravičeni organizatorji te proslave, saj imajo prav ta društva pri nas najbolj množično prostovoljno organizirano osnovo, kjer naš delovni človek spoznava bogastvo kulture svojega naroda, kjer se mu utrjuje prepričanje v lepoto materinega jezika in slovenske pesmi, kjer na plemenit način manifestira svojo narodnostno pripadnost. Prosvetno društvo mu daje tudi možnost, da se čim delj časa zadržuje v slovenskem krogu. Prosvetna društva so torej skupaj s tiskom najučinkovitejši vsakdanji utrjevalec narodne zavesti slovenskega delovnega človeka pri nas.

Naša prosvetna društva in druge manjšinske ustanove so tudi naj-

(Nadaljevanje na 3. strani)

V prijazni kraški vasi Doberdobu, ki je znana še našim starim očetom kot pozorišče najstrahotnejših bojev, se je v nedeljo 23. junija zbrala velikanska množica ljudi, da je slovesno praznovala dan slovenske kulture

Pogled na oder, kjer so dobrdobska dekleta oblečena v gorenjske, belokranjske in slavonske narodne noše zaplesale več lepih narodnih plesov

Zgodovinski dan za zamejske Slovence

Doberdobska nedelja, dan slovenske kulture, je bila vsa v znamenju manifestacije slovenske kulture v zamejstvu. Ob tej priložnosti se je v Doberdobu zbralo kakih pet tisoč ljudi, ki so z zanimanjem spremljali kulturni program in poslušali govornike. S tem so Slovenci v Italiji spet in znova glasno in jasno manifestirali svojo nacionalno pripadnost, kajti kultura je nedvomno eden tistih činiteljev, ki najbolje in najzanesljivo varuje, ohranja in dviguje nacionalno zavest.

Slovenska kultura kot taka je bila skozi vso dolgo zgodovino eno tistih najzanesljivejših orožij, s katerim se je slovenski človek dolga stoletja branil pred ekonomsko in nacionalno agresijo močnejših, sosednjih narodov, ki so si hoteli na ta ali oni način podrediti slovenske ljudi in njihovo deželo. Vendar je prav v narodno obrambnem smislu bila kultura tista, ki je najneposredneje ohranila in obvarovala slovensko nacionalno zavest tako, da smo skozi zgodovino končno izšli kot zmagovalci in šele zdaj dosegli tudi svojo državno samostojnost, avtoriteto in skupnost.

Podobno vlogo pa danes igra slovenska kultura predvsem pri Slovencih v zamejstvu, to je tudi pri Slovencih, ki živijo pod Italijo. In v tem smislu je treba zato doberdobsko kulturno nedeljo pozdraviti tem prisrčneje in zavestneje, ker si pač želimo, da bi se takšne nedelje še večkrat ponovile in zbirale okrog sebe vse tiste Slovence v Italiji, ki se čutijo Slovence in pripadnike svojega naroda.

Med številnimi govorniki je govoril tudi predsednik Slovenske kulturno prosvetne zveze Boris Race, ki je med drugim dejal tudi naslednje:

«Zahtevamo, da se našim bratom v Beneški Sloveniji in bratom v Reziji ter bratom iz Kanalske doline prizna status narodne manjšine in da dobijo najprej šole v materinem jeziku. Zahtevamo enakopravnost slovenskega jezika na celotnem ozemlju, kjer živi slovenska narodnostna skupnost. Zahtevamo tako mrežo osnovnih in sred njih šol vseh vrst in stopenj, ki bo zagotovila mlademu slovenskemu človeku enake možnosti izobrazbe kot njegovim italijanskim sovrstnikom. Zahtevamo popolno enakopravnost na gospodarskem področju. Z načrtnimi posegi naj se razvijajo tudi tiste panoge, s katerimi se Slovenci samostojno bavijo, predvsem kmetijstvo. Prvi pogoj pa je, da je treba prenehati z brezobzirnim raznorodovanjem slovenske zemlje. Slovenci, ki v gospodarstvu delujejo, morajo biti deležni enakega ravnanja kot drugi državljani. Zahtevamo, da se našim kulturnim, založniškim, rekreacijskim, športnim in podpornim organizacijam priznajo neprimerno večje podpore iz javnih sredstev, kot jih prejemajo sedaj. Zahtevamo zakon, ki bo do skrajnosti poenostavil vračanje prijmkov v prvotno slovensko obliko.

Namenoma smo v uvodniku ponovili še enkrat te dragocene besede in misli iz govora predsednika Raceta, ker smo prepričani, da v polnosti in nedeljeno izražajo tudi naše mnenje in zahteve, saj Slovenci v Videmski pokrajini zares še do danes nimamo priznanega statusa narodnostne manjšine in s tem seveda tudi nimamo osnovnih obeležij naše narodnosti in nacionalne pripadnosti kot so to šole v materinem jeziku.

In zato v tem smislu še enkrat iz srca pozdravljamo doberdobsko nedeljo, dan slovenske kulture, ki je nedvomno pomenila tudi za nas korak naprej k potrditvi in borbi za našo nacionalno zavest in pripadnost.

GRADNJA IZREDNO POMEMBNE ARTERIJE

Avtocesta Videm - Trbiž - Avstrija

Ta cesta bo postala glavna os mednarodne cestne mreže dežele Furlanija – Julijska krajina in bo usmerila proti Furlaniji mnogo komercialnega in turističnega prometa – Pričetek gradnje najkasneje v letu 1972

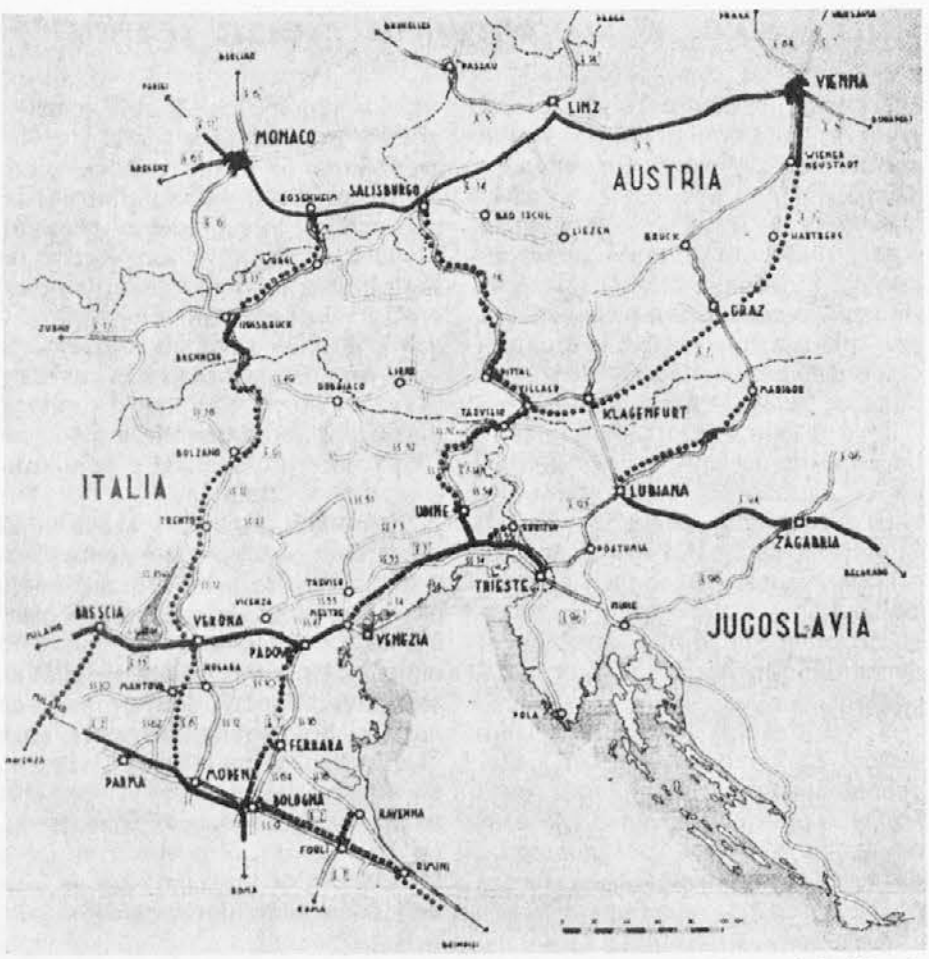

Avtocesta Videm-Trbiž bo v središču prometne mreže med Italijo in severovzhodno Evropo

Avtocesta Videm - Trbiž, o kateri smo pred nedavnim obširno pisali, ne bo več samo predmet dolgoletnih diskusij, ampak jo bodo resnično zgradili. Medministrski odbor za gospodarsko načrtovanje CIPE je odobril načrt za gradnjo avtocest, v katerega je vključena tudi avtocesta Videm - Trbiž. Novi načrt predvideva 12 del, ki se nanašajo na nove avto ceste ali pa razširjenje že obstoječih. V ta namen bodo izdali več kot 600 milijard lir. Vlada je poverila uresničenje tega načrta ustanovi IRI, dela pa bodo morali začeti najkasneje do leta 1972.

Sestanka CIPE na ministrstvu za proračun so se udeležili številni ministri in funkcionarji, našo deželo pa je zastopal na seji Predsednik Berzanti.

Po predvidevanjih bo stala avtocesta Videm - Trbiž, ki bo dolga 99 km, 131 milijard lir, in sicer 30 milijard in 600 milijonov na odseku Videm - Karnija in 101 milijardo in 100 milijonov na odseku Karnija - Trbiž - meja.

Načrt za gradnjo avtoceste Videm-Trbiž je najbolj važen načrt za gradnjo avto cest v severni Italiji. V deželnih krogih so sprejeli vest o tej gradnji z velikim zadovoljstvom. Za to cesto so se namreč dolgo potegovali deželna uprava, levosredinski parlamentarci in krajevne ustanove. Ker bo gradnja ceste zelo draga, je v deželnem načrtu določeno, da bo krila stroške država. Odsek ceste Videm - Trbiž je edini člen verige, ki je še manjkal v načrtu evropskih avtocest «E7» in «E14», ki zanimajo našo deželo in povezujejo Italijo z vzhodno Evropo. Za pospešitev gradnje te avtoceste je deželna uprava priredila junija 1966 leta v Vidmu in v Trbižu zasedanje o cestah in prelazih, ki so važni za Evropo.

V zvezi z načrtom CIPE je predsednik Berzanti med drugim izjavil, da se bo s tem ustvarilo bistveno sredstvo za gospodarski razvoj naše dežele. Z njo se bo okrepila mednarodna vloga naše dežele in s tem bo dosežena tudi prva etapa v uresničevanju načrta za deželni razvoj. Berzanti se je tudi zahvalil vladi za njeno prizadevnost in upoštevanje deželnih potreb.

Na tej cesti bo treba plačevati cestnino. Načrt zanjo bo pripravil IRI, odobrili pa ga bodo pristojni organi ANAS. Delo se bo začelo najkasneje leta 1972. Cesta se začne pri Zulianu pri Vidmu in pojde skozi Karnijo, Chiusaforte, Pontebo in Trbiž do prelaza na Kokovem. Dolga bo 99 km, široka pa 24 metrov. Šest kilometrov ceste bo zgrajene v predoru, 4 kilometrov pa bo viaduktov. Skupno bo na njej skoraj 100 nadvozov, podvozov in mostov.

Iz Kanalske doline

Socialisti trbiškega občinskega sveta v opoziciji

Občinska odbornika PSU Erberto Rosenwirth in Franco Angeli sta podala ostavke in stopila v opozicijo, ker se menda nista strinjala s programom, ki ga je predlagala in hotela vsiliti krščanska demokracija.

Odslej bo torej imela občino v rokah krščanska demokracija in en sam socialistični odbornik - Giovanni Urbica - ki je umaknil svojo prvotno ostavko, kar je vzbudilo v Trbižu mnogo hrupa in diskusij.

Zasedanje občinskega sveta, na katerem so sprejeli ostavke Rosenwirtha in Angelija, je bilo polemično in polno obojestranskih očitkov. Najvažnejše intervencije so bile one svetovalca Rosenwirtha, Moschitza, Cocette in župana dr. Di Galla.

Vsi nestrpno pričakujejo prihodnje zasedanje, kajti do takrat bodo verjetno napravili uradne zaključke pozicij in bodo sestavili seznam novih odbornikov.

Umrl je Jožef Kanduč

Pred nedavnim smo spremili k zadnjemu počitku najstarejšega moža trbiškega kota in morda tudi najbolj poznanega: Jožefa Kanduča. Rajnki je bil star 92 let in je bil od mladih let dimnikar. Poznali so ga zato ne samo po vsej Kanalski dolini do Pontabla in dlje, ampak tudi v Beli peči, Bovškem in na Gorenjskem. Svoj poklic je opravljal vse do 85. leta in tako vzgojil celo vrsto mladih dimnikarjev, ki danes nadaljujejo njegovo delo tudi v sosednji Avstriji.

Njegovega pogreba se je udeležilo izredno dosti ljudi, kar priča, da je bil rajnki priljubljen in spoštovan po vsej okolici.

Asfaltirali cesto do jugoslovanske meje na Predelu

Končno vodi dobra asfaltirana cesta tudi na Predel, kjer poteka državna meja med Italijo in Jugoslavijo in je tam tudi obmejni prehod prve kategorije. To delo je bilo sila potrebno ne samo zaradi mednarodnega prometa, ki se vrši po tej arteriji, ampak tudi zato, ker je voda stalno razjedala cesto in delala velikansko škodo, posebno ob neurjih.

Iz Nadiške doline

Olajšave za ravoj industrije na čedadskem področju

Nobeno področje kot ravno čedadsko čuti potrebo po industriji in sicer zato, ker je tu rodovitnost tal izredno slaba in zaradi velike gostote prebivalstva. Če bi se razvila industrija, bi zaposlila vso domačo delovno silo in žalostni pojav emigracije bi se prav gotovo zautavil.

Občinska administracija si mnogo prizadeva, da bi prišlo do te tako težko pričakovane realizacije in je v ta namen napravila že marsikateri korak k oblastem državnega in deželnega vodstva.

Pred nedavnim je dežela priznala čedadsko okrožje za industrijsko in je zato odstopila dosti zemljišč brezplačno tistim podjetjem, ki nameravajo tukaj zgraditi svoje tovarne. Ta podjetja bodo deležna tudi vseh davčnih olajšav, ki so predvidene za čedasko občino. V ta namen so tudi že napeljali industrijski tok za pogon tovarn, za kar je bilo potrebno potrošiti okoli 250 milijonov lir.

Dežela dodelila 40 milijonov lir za industrijske infrastrukture

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so prisotni z velikim zadovoljstvom sprejeli vest, da je dežela dodelila čedadski občini 40 milijonov lir prispevka za industrijske infrastrukture.

Občinski svet je nato sprejel celo vrsto sklepov, ki se po večini nanašajo na javna dela. Med temi je tudi ureditev ceste, ki vodi v Idrijsko dolino (6 milijonov lir). Občinski svet je odobril nadalje tudi obračun za leto 1966 in načrt za gradnjo novega hotela v centru mesta.

Od koncu zasedanja so počastili tudi spomin pred nedavnim umrlega svetovalca Romana Bernarda, geometra Giuseppeja Rossija, ki je bil prefekturni komisar in več kot 25 let predsednik upravnega sveta splošne bolnice, občinsega uslužbenca Antonia Olive in hčerko občinskega odbornika Carla Zanonija, Lucijo.

Iz Sovodenjske doline

Nova kolovozna pot od Strmice do Pečnjega

Nihče drug kot prebivalci Strmice in Pečnjega vedo povedati kako z veseljem je bila sprejeta novica, da bosta ti dve hribovski vasici med seboj povezani z dobrim kolovozom. Te dni je namreč Furlanska ustanova za hribovsko ekonomijo (Ente friulano per l'economia montana) dala v zakup dela za to gradnjo, ki bo stala okoli 20 milijonov lir in jo bo v celoti financiralo deželno prisedništvo za kmetijstvo. Tako bodo imeli tudi ljudje teh zakotnih in od sveta odrezanih vasic svojo cesto in jim odslej ne bo potrebno več prenašati bremen na hrbtu kot živina.

Pa še druga novica. V kratkem bodo zgradili tudi cesto, ki bo povezovala gorski zaselek Stefenič s Sovodnjami. Ta cesta bo stala 18 milijonov lir in bo tudi te stroške vzdržala dežela. Do sedaj je v ta zaselek vodila le tesna steza.

Nova cerkev v Čeplesiščih

Ljudje iz Čeplesišč težko pričakujejo 4. julij, ko bo otvoritvena cerimonija nove cerkve. Ob tej priliki bo prišel v Čeplesišče tudi videmski nadškof Giuseppe Zaffonato. Cerkev bo, kot smo že enkrat povedali, podružnica farne cerkve v Trčmunu. Zaradi bližnjega praznika je v vasi vse razgibano, ker pletejo vence in pripravljajo vse potrebno, da bo otvoritev čim bolj slovesna.

Fojda

Huda prometna nesreča

Na državni cesti ob vhodu v Fojdo je prišlo tele dni do precej hude prometne nesreče, kjer je utrpela najhujše posledice 19 letna Gabrijela Sgiarovello iz Raščaka, ki se je peljala s svojim motorjem. Iz nasprotne strani se je vanjo zaletel avtomobil, katerega je upravljal 20 letni Giannino Quargnul iz Pagnacca. Dekle se bo moralo zdraviti zaradi dobljenih poškodb najmanj tri mesece.

Iz Krnatske doline

Huda nesreča v Krnici

Vso Krnahtsko dolino je zelo pretresla huda nesreča, ki se je pripetila 13 letnemu Karlu Di Betta iz Krnic nad Nemami. Fantič je hotel splezati na češnjo in da bi lažje dosegel najnižjo vejo, se je naslonil z desno roko na kup kamenja, ki je bil blizu debla. Ko se je hotel odgnati proti veji, je prišlo med kamenjem do hude eksplozije in Karlu odtrgalo kar dva prsta. Nihče od domačinov ne ve razložiti kdo je vtaknil med kamenje eksploziv in zato so sedaj karabinjerji uvedli preiskavo.

Iz Rezjanske doline

Zdravniška posvetovalnica spet odprta

Pred kratkim so ponovno odprli otroško zdravniško posvetovalnico ONMI (Opera Nazionale Maternità Infanzia). Posvetovalnica bo odprta vsakih 15 dni od 13 do 14,30 ure in jo bo vodila zdravnica Luciana Bearzotti por. Giorgi iz Tolmeča, pomagala pa ji bo asistentka g. Liva por. Del Zotti iz Pontabla, ki že mnogo let deluje na našem področju in torej dobro pozna naše razmere.

Srednje

Gradnja novega otroškega vrtca

Matere srednjske občine je te dni zelo razveselila novica, da je ministrstvo za javna dela nakazalo dva milijona in 200 tisoč lir prispevka za gradnjo novega otroškega vrtca. Sedanji lokali so namreč zelo slabi in zato je izvedba tega dela več kot potrebna.

Sv. Peter Slovenov

Za novo cesto v Altovico

Končno se bo tudi ljudem, ki stanujejo v Altovici, izpolnila davna želja, da bo njihova vasica povezana z dolino in potem naprej s Špetrom oziroma Čedadom. Cesto bodo tudi asfaltirali. Stroški za vsa ta dela bodo znašali okoli 38 milijonov lir in jih bo v celoti krilo prisedništvo za kmetijstvo. Cesta bo služila tudi kmetom sovodenjske občine, ki imajo tam okoli svojo zemljo.

Huda nesreča

Pred dnevi so morali peljati v čedadsko bolnico 75 letno Marijo Clignon por. Jussa doma iz Lipe pri Špetru, ker se je težko poškodovala in zraven tudi skoraj utonila. Ženi je ušel iz gajbice zajček in je tekla za njim tja na breg Nadiže in tam je verjetno zaradi slabosti padla in priletela naravnost v vodo, ki je bila na tistem kraju globoka več kot en meter. Povrh tega je zadela pa še na oster kamen, ki ji je prebil lobanjo. Na srečo so se v bližini igrali neki otroci in opazili nesrečo, ki se je dogodila Clignonovi in obvestili ljudi, da so potegnili iz vode že nezavestno ženo. Če ne nastopijo komplikacije, bo ozdravila v enem mesecu.

Uredili bodo strugo Nadiže

Pred kratkim so prišli v Štupco nekateri tehniki, ki jih je poslalo deželno prisedništvo za kmetijstvo, da so proučili možnosti kako obrzdati deročo vodo med Brišči in Štupco. V teh krajih namreč voda izpodjeda breg in dela škodo. Kakor so povedali, bo dala dežela poseben prispevek za izvedbo tega potrebnega dela.

Iz Idrijske doline

Praznik vina v Prapotnem

Dne 7. in 8. julija se bo vršil v Prapotnem tradicionalni praznik vina. Te dni se je sestal pod predsedstvom župana Bruna Bernarda pripravljalni odbor, ki je sestavil tudi program praznovanja. Tudi letos, kakor druga leta, bo nastopila folflorna skupina, priredili bodo pa tudi ples in druge zabave, ki privabljajo mlade in stare. V kjoskih bo pokušnja renomiranih vin Idrijske doline in njene okolice.

Za gradnjo kanalizacije

Deželno prisedništvo za javna dela je dodelilo občini Prapotno 10 milijonov lir in pol za gradnjo notranje kanalizacije. Ker je bil načrt za gradnjo že odobren predvidevajo, da bodo z deli pričeli v kratkem.

Nacionalne pravice tudi našim bratom v Videmski pokrajini

(S PRVE STRANI)

primernejša oblika narodnoobrambnih organizacij, kjer najdejo skupno govorico ljudje širšega razpona politične pripadnosti.

Velika večina slovenskih ljudi pri nas pripada tistemu širokemu krogu, ki vidi v viziji sveta brez krivic, izkoriščanja, v enakopravnosti med ljudmi in bratstvu med narodi tudi dokončno izpolnitev vseh zahtev in potreb naše še tako neenakopravne narodne skupnosti. Zaradi tega ne mara ločevati boja za uresničitev te vizije, ki bo osrečila vse delovne ljudi, ne glede na narodnost, od boja za naše narodnostne pravice.

Dobro se pa tudi zaveda, da v podrejenih razmerah, v katerih Slovenci živimo, uresničitve pravičnejšega sveta ne bi dočakali kot Slovenci, brez vsakodnevnega boja za naše narodnostne pravice, brez stalnih zahtev po izpolnitvi naših potreb in ne da bi vsak dan izsilili še tako majhno pridobitev. Lepših dni ne bi dočakali kot Slovenci brez delujočih slovenskih narodno-obrambnih kulturnih, strokovnih, podpornih, vzgojnih in športnih organizacij. Zaradi tega ni čudno, če je večina prosvetarjev in organizatorjev v naših društvih in organizacijah prav iz te fronte.

Prav to dejstvo potrjuje, da ni niti čudežne niti ene same formule — na katero nekateri prisegajo — ki bi nam zagotavljala, da se bomo obdržali kot Slovenci. V naših razvejanih političnih razmerah je očitno več oblik boja za našo ohranitev in za naše pravice.

Ob taki politični raznolikosti pa Slovenci ne smemo slabiti sami sebe z zajedavim obdelovanjem, z vzvišenim premišljenim preziranjem, z razkrajajočimi sodbami in z iskanjem slabosti pri drugih za vsako ceno samo zaradi tega, da bi se izživljali v polemiki ali da bi zadostili drobni dnevni politični igri in ambicijam.

To res ni prava pot in je znak določene nezrelosti, ki jo moramo odstraniti. Če so vsem res pri srcu narodni interesi, potem je treba ob neštetih prilikah, ki se nam ponujajo, iskati predvsem tisto, kar nas združuje in ne kar nas ločuje. Ne postavljajmo si neprehodnih pregrad, ker naše ločitve izrabljajo tisti, ki bi nas že sami radi ločevali.

Presojajmo trezno tudi v lastnem krogu vse, kar se v zvezi z našimi narodnostnimi problemi obravnava in ukrepa. Ni boljšega kompasa za ugotovitev pravilnosti, kakor vprašanje, ki si ga ob takih prilikah zastavimo: Ali je tàko in tàko stališče v korist slovenske narodnostne skupnosti? Pravilen odgovor na to vprašanje ne bo nikoli v nasprotju z načelnimi političnimi stališči.

Letos proslavljamo 25-letnico upora primorskega ljudstva proti nacifašizmu. Z vulkansko silo je takrat udarilo na dan vse tisto, kar se je v našem človeku nabiralo v desetletjih zatiranja in fašističnega terorja. S ponosom nas navdaja množični značaj vstaje in junaštvo borcev proti številčno in neprimerno bolje opremljenim organiziranim vojaškim silam, ko so iz mest in ravnin potisnile partizansko vojsko z gozdove, toda niso mogle streti uporniškega duha našega ljudstva. Z nepotešljivo željo po narodni svobodi, s trdno odločnostjo streti nacifašizem kot najhujše zlo človeštva in z jasnim ciljem, da obračuna s krivičnim redom, je naše ljudstvo pod zastavo narodne osvoboditve in pod zastavo dokončne osvoboditve človeka, dobojeval zmago.

Dragi rojak!

V bogati dediščini, ki so nam jo pustili naši dedje, v uporu pred petindvajsetimi leti in v narodonoosvobodilnem boju črpamo moč, odločnost in vztrajnost v borbi za naše pravice, zato da postanemo končno enakopravni državljani.

Zahtevamo, da se našim bratom iz Benečije in Kanalske doline prizna status narodne manjšine in da dobijo najprej šole v materinem jeziku. Zahtevamo enakopravnost slovenskega jezika na celotnem ozemlju, kjer živi slovenska narodnostna skupnost. Zahtevamo tako mrežo osnovnih in srednjih šol vseh vrst in stopenj, ki bo zagotovila mlademu slovenskemu človeku enake možnosti izobrazbe kot njegovim italijanskim sovrstnikom. Zahtevamo popolno enakopravnost na gospodarskem področju. Z načrtnimi posegi naj se razvijajo tudi tiste panoge, s katerimi se Slovenci samostojno bavijo, predvsem kmetijstvo. Prvi pogoj pa je, da je treba prenehati z brezobzirnim raznarodovanjem slovenske zemlje. Slovenci, ki v gospodarstvu delujejo, morajo biti deležni enakega ravnanja kot drugi državljani. Zahtevamo, da se našim kulturnim, založniškim, rekreacijskim, športnim in podpornim organizacijam priznajo neprimerno večje podpore iz javnih sredstev, kot jih prejemajo sedaj. Zahtevamo zakon, ki bo do skrajnosti poenostavil vračanje priimkov v prvotno slovensko obliko!

Dragi rojaki!

Ni slučaj, da smo se za to pomembno proslavo zbrali v Doberdobu. Vaša vas nas spominja na trpko preteklost, pomembna je za nas danes, morda nas bo pa že jutrišji dan postavil pred hude preizkušnje.

Slovenski fantje so stoletja krvaveli za svoje tlačitelje, ki so okrog vaše vasi v prvi svetovni vojni pehali v smrt tisoče mladih slovenskih življenj. Doberdob je tako postal simbol stoletnega krvavenja in žrtvovanja slovenskega ljudstva. Toda postal je tudi opozorilo nam vsem, da morajo biti dokončno za nami časi, ki so ustvarjali Doberdob.

Danes je Doberdob skupaj z nekaj manjšimi zaselki v takem pasu, ki povezuje v nepretrgano zaporedje ozemlja, na katerem prebivamo Slovenci v Italiji. Zaradi tega nam je še prav posebno pri srcu in smo vznemirjeni, če nam bodo zahteve tehničnega napredka z gradnjo protosinhrotrona v bodočnosti izbrisali vašo vas, ne da bi za to dobili najmanj enakovredno nadomestilo v gospodarskem in nacionalnem pogledu.

Naj živijo naša prosvetna društva, nadaljevalci stoletne tradicije organiziranega kulturnega delovanja in branik našega narodnostnega obstoja!

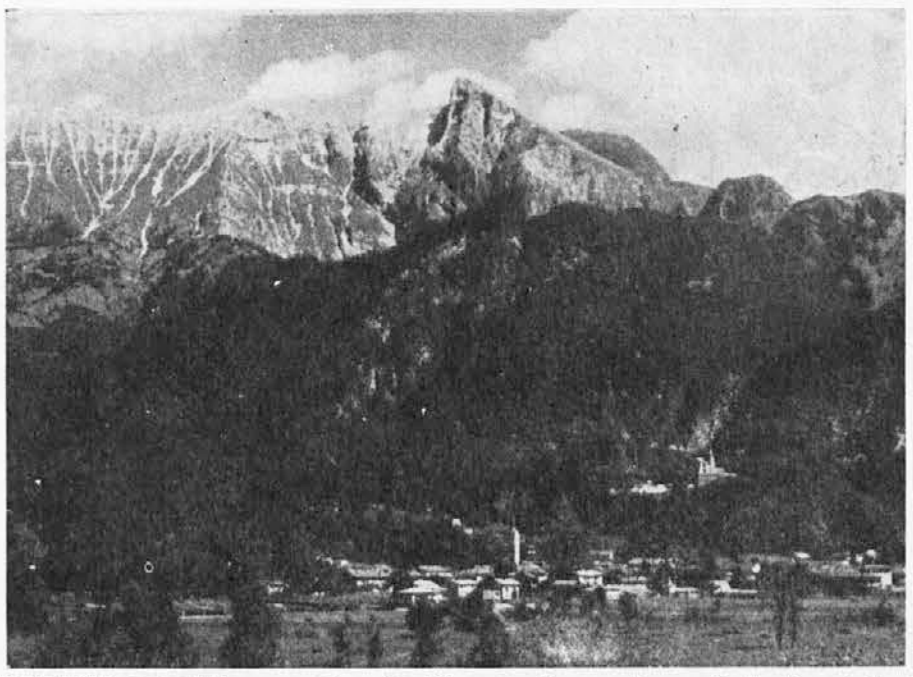

KOBARID privablja s svojo očarljivo okolico vedno več ljudi s tokraj meje, saj nudi zares v teh vročih dneh ob bregu Soče in pod Krnom oddih in razvedrilo

Proslava v Novi Gorici ob jubileju množične vstaje proti fašizmu

Srečanje bivših slovenskih in italijanskih partizanov ter predstavnikov oblasti iz obeh strani meje, nov prispevek k sodelovanju in prijateljstvu med sosednima deželama

V Novi Gorici bo 15. septembra velika proslava, ob 25- obletnici začetka množične vstaje primorskega ljudstva proti fašizmu. Manifestacijo pripravljata posebna odbora v Ljubljani in Novi Gorici, ki sta se že nekajkrat sestala in obravnavala razne podrobnosti.

Pričakujejo, da bo v Novo Gorico tedaj prišlo okrog 60.000 ljudi iz vse Slovenije ter iz obmejnih krajev Italije in Avstrije, da bi skupaj obudili spomin na tisti nepozabni september 1943. leta, ko je primorsko ljudstvo začelo množični upor proti fašizmu. Pravzaprav bo to proslava skupnih spominov na vstajo ter hkrati manifestacija, ki naj poudari sedanje dobre odnose ob meji ter prijateljstvo med ljudstvi Jugoslavije in Italije, ki hočeta vzajemno sodelovati v korist miru in demokracije.

Program manifestacije je v glavnem že določen. Slavnostni govornik bo član Sveta federacije Jugoslavije Edvard Kardelj, potem pa bo kulturni spored, ki ga bo izvajalo okrog 400 pevcev iz Primorske ter iz raznih slovenskih vasi v Italiji. Na slavnostni tribuni bo približno 250 gostov, ki bodo zastopali jugoslovansko vlado, posamezne republike, pa tudi oblasti iz Trsta, Gorice in Vidma. Po programu bo srečanje slovenskih in italijanskih partizanov. Med slednjimi bodo tudi bivši borci iz Vidma ter iz raznih beneških vasi.

Do 15. septembra bodo izdali posebno knjigo, ki bo opisovala razvoj Slovenskega primorja v zadnjih dvajsetih letih, posebno brošuro o Novi Gorici in njenih značilnosti ter brošuro s sporedom pesmi, ki jih bodo izvajali združeni pevski zbori na proslavi. V vsaki brošuri bo osebno posvetilo jugoslovanskega predsednika republike Tita.

V Novi Gorici bodo do proslave uredili ulice ter zgradili razne druge objekte. Samo za popravilo ulic bodo porabili preko 300 milijonov starih dinarjev. Proslava 15. septembra bo na novem trgu, ki ga bodo uredili na sedanjem travniku med poslopjem občine in največjim nebotičnikom v mestu. Ob robu Nove Gorice bodo kmalu začeli urejati parkirne prostore za okrog 8 tisoč osebnih avtomobilov in drugih vozil.

Spomenik Prežihovemu Vorancu

V Mariboru so v bližini hiše, v kateri je preživel zadnje dni svojega življenja znani slovenski pisatelj Prežihov Voranc, slovesno odkrili spomenik, ki stoji na Gosposvetski cesti ob poslopju osnovne šole, katera nosi ime Prežihovega Voranca. Slovesnosti se je udeležilo lepo število ljudi, med njimi je bila tudi pisateljeva vdova, posebno častno pa je bila zastopana mladina, ki se je pisateljevemu spominu poklonila tudi s posebnim kulturnim sporedom.

Življenjsko pot in književno ustvarjalnost Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca je v slavnostnem govoru orisal pisatelj Anton Ingolič, dober poznavalec Voranćevih del in tudi pisatelja samega. Med drugim je naglasil, da je veliki borec za pravice zatiranih in teptanih vse svoje življenje posvetil boju za svobodo svojega malega, tlačenega naroda samorastnikov.

Spomenik je delo akademske kiparke Vlaste Zorko-Tihec. Kip predstavlja na mizi sedečega Prežiha v nadnaravni velikosti. V spomeniku je Prežihov Voranc spet zaživel kot kmet in pisatelj s posebnim izrazom na obrazu, «z izrazom najglobljega spoznanja neminljivih resnic o človeku in življenju», kakor je svoječasno izjavila oblikovalka spomenika.

Kot uvod v Prežihovo slavnost so v mariborski študijski knjižnici odprli razstavo del Prežihovega Voranca.

Dvajsetletnica tržaškega velesejma

Letošnji tržaški velesejem, ki so ga odprli dne 21. junija in bo trajal do 5. julija, slavi s to prireditvijo dvajsetletnico svojega obstoja. Uprava velesejma je napela vse moči, da bi zagotovila tej jubilejni prireditvi čim večji uspeh.

Letošnjega tržaškega velesejma so se udeležila številna pomembna podjetja iz Italije in tujine in sicer največ iz Avstrije, Češkoslovaške, Gabona, Gane, Izraela, Jugoslavije, Kameruna, Madžarske, Poljske, Romunije in Zahodne Nemčije. Vse te države se udeležujejo sejma s kolektivnimi razstavami, za obiskovalce pa so uredili tudi informativne pisarne. Mednarodna vloga velesejma je posebno vidna iz dejstva, da je več kakor polovica razstavljalcev iz tujine.

Poleg specializiranih razstavnih odsekov, zlasti s področja lesa in derivatov ter trgovine s kavo, je posebno obsežna razstava električnih strojev in naprav ter raznih pripomočkov za gospodarstvo, nadalje razstava radio in televizijskega materiala, tehničnih naprav, opreme za gostinstvo in turizem ter za javne lokale in pa razstava tekstilij in konfekcije.

Posebnega pomena na jubilejnem velesejmu je tudi udeležba vseh petih dežel s posebnim statutom, to je Furlanije-Julijske krajine, Sicilije, Sardinije, Tridentinskega - Gornjega Poadižja in Doline Aoste.

Tudi tokrat je v okviru sejemske prireditve dnevni srečolov z dragocenimi dobitki, med katerimi glavni dobitek Fiat 500. Srečolova se udeležijo vsi obiskovalci z nakupom vstopnice.

Tržaški velesejem se torej tokrat predstavlja s posebno bogatim sporedom ne le za gospodarske strokovne kroge, temveč tudi za široko občinstvo. S pestrim prikazom blaga in storitev domačega in tujega izvora je tako po številu in po pomenu prisotnih razstavljalcev ter po spremnih prireditvah strokovnega značaja povsem na višini pomembnega jubileja, ki ga letos obhaja.

Zdrava krava - Prvi predpogoj zdravega mleka

Zdrava molznica je prvi pogoj za pridobivanje zdravega, kakovostnega mleka. Številne bolezni z živali lahko preidejo na človeka ravno z mlekom. Če molznica oboli, se mora rejec posvetovati z veterinarjem, ali sme oddajati mleko ali ne. Če uporablja zdravila, ki jih je čutiti pozneje v mleku, bodisi po barvi, vonju ali okusu, mleko ni primerno za oddajo in tudi ne za prehrano. Velikokrat pa zdravil v mleku niti ne zaznavamo s čutili, zlasti pri zdravljenju molznic z antibiotiki. Tudi v tem primeru je odločilna beseda veterinarja, kdaj po takem zdravljenju rejec lahko odda mleko. Antibiotiki prehajajo v mleko in imajo lahko nevarne posledice za ljudi, ki uživajo tako mleko. Prav tako povzročijo škodo v mlekarnah, ker se kvarijo različni izdelki, kot jogurt, siri, in tako dalje. Zaradi tega je nekontrolirana uporaba antibiotikov prepovedana.

Posebno nevšečna so obolenja vimen. Največkrat gre za razna vnetja, ki so slej ko prej posledica nehigienskega ravnanja pri molži in neustreznih stojišč. Vnetja bomo omejili z naslednjim: s suhim stojiščem, z odvzemom prvih curkov pri molži (to je najboljša, vsakodnevna kontrola, da ni nezaželenih sprememb v mleku in vimenu), s pravilno molžo, čistimi rokami in razkuženimi molznimi stroji. Če je vime vneto, je kakovost mleka tako prizadeta, da ni primerno za prehrano.

Določeno, manjše število mikroorganizmov pa je skoraj vedno prisotno tudi v zdravem vimenu. Ti mikroorganismi niso odločilnega pomena za kakovost mleka, paziti pa je treba, da se ne razbohotijo in da v vimenu in mleku ne povzroče škodljivih sprememb.

ZA NAŠE gospodinje

— Prežganje bo ostalo svetlo, če boste dali na mast najprej moko, potem šele čebulo.

— Lesene kuhinjske predmete najlepše očistimo s krtačo in toplo milnico.

— Jelenovo kožo operemo v mlačni milnici in nato še v čisti vodi. Ko je pol suha, jo zmencamo, da ostane prožna, nato pa jo posušimo.

— Če se vam je usnjen kovček ali torbica po dolgi zimi izsušila, usnje natanko namažite z ricinusovim oljem. Počakajte nekaj časa, da se olje uleze, potem pa usnje temeljito predrgnite z mehko krpo.

— Če vam je ostalo v steklenici nekaj kisle vode ali piva, jo dobro zamašite in postavite na glavo. Ogljikova kislina ne bo mogla uhajati in tekočina bo ostala sveža.

za naše mlade bralce

Prežihov Voranc

Njegovo pravo ime je Lovro Kuhar. Rodil se je leta 1893 v Kotljah pri Guštanju v Mežiški dolini.

Ko je Voranc obiskoval še ljudsko šolo v Kotljah, je že pasel živinico in pomagal svojemu očetu pri delu. Njegov oče je bil najemnik majhne kmetije na Prežihovem vrhu. Od tega je tudi pisateljevo ime.

O svoji mladosti pove Kuhar v «Solzicah» med drugim:

«Bilo je takrat, ko sem še bicke pasel pod Uršljo goro. Vsako jutro mi je po ušesih zvenéla ponarodela Vodnikova pesem:

Ob štirih zjutraj gori vstanem
in ženem bicke past.
Kako bom sirotej bicke pasel,
ko 'mam še komaj sedem let».

Tako je Kuhar že v zgodnji mladosti okusil trdo delo; spoznal je, kako težko je bilo služiti vsakdanji kruh na tujem posestvu. Ko je dorastel, ga je gnalo v svet. Mnogo je potoval po raznih deželah, veliko videl in veliko pretrpel. O vsem tem, kar je doživel, je napisal več knjig, ki so posvečene predvsem kmečkemu in delavskemu življenju. Iz njih odseva velika ljubezen do svojcev, posebno do matere, ljubezen do domačije in do rodne zemlje. Tako je Prežihov Voranc postal znamenit pisatelj.

Za mladino je napisal lepo knjižico «Solzice». V enajstih zanimivih zgodbicah opisuje Kuhar v prisrčnih besedah svojo mladost. Eno teh povesti: «Potolčeni kramoh» boste čitali v današnji številki.

Prežihov Voranc je umrl leta 1950 v Mariboru. Pokopan pa je v svojem rojstnem kraju v Kotljah ob strani svojih staršev. Pred nekaj tedni so mu v Mariboru postavili lep spomenik.

Prežihov Voranc:

Potolčeni kramoh

V našem kraju je grda šega, da si ljudje radi dajejo priimke, zasmehljive, poniževalne, sramotilne in včasih tudi čisto neumne priimke. Včasih so taki priimki zelo duhoviti, včasih pa so neumni in brezsmiselni.

Priimke smo si začeli dajati že v šoli, ko smo bili še čisto majhni. Kdo ve, zakaj smo to delali. Ti priimki so se potem držali ljudi do groba. Pravo ime se je pozabilo in veljal je le novi priimek.

Spominjam se majhnega dečka, ki je bil moje starosti in s katerim sva vsa leta hodila skupaj v šolo. Bil je sirotej brez staršev in za rejenca pri nekem kmetu. Bil je čisto majhen kakor krogla in čisto bel. Imel je bele lase, bele obrvi, belo kožo in, ker je nosil tudi hodno obleko, ki je bila bela, kadar je bila oprana, je bil deček podoben kepi snega.

Njegova bela podoba mi je zrastla s prvimi spomini moje mladosti. S temi prvimi spomini pa je zrastel tudi njegov priimek, čuden, nerazumljiv priimek.

«Zakaj me tudi ti zmerjaš za, Potolčenega kramoha'? Gotovo zato, ker sem velik, zapuščen sirotej...».

Čisto majhen, nebogljen in skrčen je čepel za grmovjem. Njegova hodna obleka je bila pokrita z velikimi zaplatami, ki jih tja ni prišila materina, ampak neka tuja roka.

Tedaj se mi je zasmilil. V mojem srcu se je nekaj utrgalo in šele nato sem mu mogel stisniti roko in mu vroče reči:

«Cencej, jaz ti nikoli več ne bom tako rekel».

Mogoče je prišlo to iz mene kakor prisega.

Mali, beli deček me je pogledal z očmi, ki so bile polne nevere. Dolgo je tako gledal v moj obraz. Ta ga je najbrž prepričal, da govorim resnico, da mi gre od srca, zato me je čez nekaj časa prijel za roko in dahnil s komaj slišnim glasom:

«Ali mi res ne boš nikoli več tako rekel?».

«Nikoli več, Cencej!» sem ponovil še enkrat in zdaj mi je bilo mnogo laže. Nato sem še hitro dostavil: «In če ti bo kdo še tako rekel, ga bom nabil; le verjemi mi».

Prijela sva se za roke in skupaj zapustila samotni kraj ter se tako pridružila tovarišem, ki so se igrali niže ob potoku. Med nama tedaj ni bilo nobene sence več.

Prenekateri tovariš je potem občutil moje pesti, če je kdaj izustil zasmehljivi priimek «Potolčeni kramoh».

Kdor prisluškuje o sebi čuje

Živela sta bratec in sestrica. Sestrica je bila pridna in ubogljiva, bratec pa poreden.

Nekoč je prišla na obisk teta in oba otroka sta morala iti v kuhinjo. Bratec je bil zalo radoveden in je začel prisluškovati. Prav tedaj pa je mamica pripovedovala teti, kako je sestrica pridna, bratec pa se ne uči, razgraja doma in v šoli in tudi prav nič ne pomaga.

Bratcu je bilo zelo hudo. Sklenil je, da se bo poboljšal. Svojo obljubo je tudi izpolnil. Vsak dan je bil bolj priden. Mamica se je zelo čudila. Nekega dne ga je vprašala, zakaj je postal tako priden. Bratec pa ji je odgovoril: «Zadnjič ko je bila pri nas teta, sem slišal, da nisem tako priden kakor sestrica. To mi ni bilo všeč in sklenil sem, da se bom poboljšal».

UZBEŠKA PRAVLJICA

Zlata lubenica

Nekoč je živel revež in ta revež je imel zaplato zemlje, na kateri je garal noč in dan.

Prišla je jesen in revež je začel orati. Ozrl se je v nebo — čezenj je letela štorklja. Štorklja se je spuščala nad zorano polje, naenkrat pa kot kamen padla na zemljo. Revež je stekel k njej in videl, da ima zlomljeno perut. Dvignil jo je in odnesel domov.

Doma si je ogledal zlomljeno perut in jo začel zdraviti. Dolgo je stregel bolni ptici. Nazadnje je ozdravela in odletela.

Ko je njivo zoral, je šel revež sejat. In spet je priletela štorklja in vrgla na zemljo tri lubenična semena. Revež jih je posadil v zemljo. Čez nekaj dni so lubenice vzklile. Revež se je mujal okoli njih, kolikor se je največ mogel. Začasa jih je oplel, ogrebel, zalival. Ne da bi vedel kdaj, so lubenice dozorele in prišel je čas, ko je pobral plodove. Revež je odtrgal tri lubenice in jih prinesel domov. Bile so neverjetno velike in težke. V goste je povabil prijatelje in znance.

Vzel je lubenico, da bi jo razrezal, pa ni in ni mogel zarezati v lupino. Poskusil je prerezati drugo lubenico — ampak nož je spet odpovedal. Isto se je ponovilo še s tretjo lubenico. Revež je vzel največji nož in z vso močjo zasadil v lubenico, da je počila in se razklala — v njej pa so bili namesto rdeče mečave sami zlatniki. Tako je bilo tudi z drugima dvema lubenicama.

Revež se je zveselil, stresel zlatnike in jih razdelil gostom. Potem so se veseli razšli po domovih.

V soseščini pa je živel bogatec. Prišel je k revežu in ga vprašal:

— Sem slišal, da si obogatel. Kako pa si to naredil?

Revež mu je vse po pravici povedal.

— Ko bi jaz imel toliko zlata! — si je zaželel in pohitel na polje.

Tam je zagledal štorkljo. Potiho se ji je približal, pričakal ugoden trenutek in udaril ptico po nogi. Potem jo je zgrabil in odnesel domov. K nogi ji je privezal deščico in začel štorkljo zdraviti. Čez nekaj dni je odletela.

Bogatec je spet šel na polje in čakal, da se štorklja vrne. Nekega lepega dne je res priletela in odvrgla dve semeni. Semeni sta vzklilili. Po zemlji so se razvlekle zelene vitice, zacvetele in potem so zrasle lubenice.

Ko so lubenice dozorele, je sklical bogatec v goste vse svoje sorodnike. Komaj je zasekal nož v lubenico, je počila in se razklala — iz nje pa so vzleteli čmrlji, veliki kot orehi. Opikali so bogatca in vse njegove sorodnike. Lica so se jim napihnila, oči zalile in usta nabreknila.

Revežu pa je na vsaki izmed treh lubeničnih vitic zraslo še po deset lubenic. Obral jih je in odtlej živel v izobilju.

LISICA IN KONJ

Kmet je imel zvestega konja, ki se je postaral in ni mogel več opravljati svojega dela. Gospodar ga ni maral več krmiti in je rekel: « Rabiti te seveda ne morem več, a vseeno ti želim dobro: če se izkažeš še tako močnega, da mi privedeš leva, te hočem še dalje obdržati; sedaj pa pojdi iz hleva! » Tako je gospodar spodil zvestega konja v širni svet.

Konj je bil žalosten in je krenil proti gozdu, kjer si je hotel poiskati zavetja pred vetrom. Pa ga je srečala lisica in mu rekla: « Kaj tako povešaš glavo in tavaš sam okrog? » — « Oh! » je odgovoril konj. « Skopost in zvestoba ne moreta bivati pod isto streho; moj gospodar je pozabil, kako zvesto sem mu služil toliko let, a ker ne morem več orati, mi noče dajati več krme ter me je spodil ». — « Ali ni več pomoči? » je vprašala lisica. — « Pomoči ni. Rekel mi je: če sem še tako krepak, da mu privedem leva, me obdrži; toda on dobro ve, da tega ne zmorem ». — Lisica je rekla: « Hočem ti pomagati. Lezi na zemljo, stegni se in se ne gani, kakor da si poginil ».

Konj je storil, kakor je lisica zahtevala, ona pa je tekla k levu, ki je imel ne daleč od tod svoj brlog, in mu rekla: « Blizu brloga je poginil konj. Pojdi z menoj in imel boš mastno južino! » Lev je šel z lisico. Ko sta prišla do konja, je rekla lisica: « Tu imaš, kolikor ti poželi srce! Veš, kaj? Privežem te za konjev rep, da celega konja lahko privlečeš v svoj brlog in ga v miru použiješ». Levu je bil nasvet všeč; legel je za konja in, da ga je mogla lisica trdno privezati za konjev rep, je bil popolnoma miren. Lisica pa je privezala s konjskim repom levove tace tako močno in trdno skupaj, da se ni mogel niti ganiti. Ko je delo končala, je potrepljala konja po vratu in mu rekla: «Potegni, vranec, potegni!» V hipu je bil konj na nogah in je vlekel leva za seboj. Lev je pričel rjoveti, da so se poskrile vse ptice v gozdu. Toda levovo rjovenje konja še malo ni oplašilo. Tekel je in vlekel leva v gozdu. Toda levovo rjovenje konja še malo ni oplašilo. Tekel je in vlekel leva čez polje do vrat svojega gospodarja.

Ko je gospodar to videl, se mu je omehčalo srce in je rekel: «Ostani tu in dobro naj se ti godi!». Odvedel ga je v hlev in mu dajal dobro krmo toliko časa, da je poginil od starosti.

(Indijska pravljica)

DEKLICA-ČAROVNICA

Živeli sta prijateljici, tako zvesti in neločljivi, da sta zmeraj skupaj mleli koruzo. Zgodilo pa se je, da je bil obema všeč isti fant. Tako sta se zasovražili, da sta se težko prijazno gledali. Deklica, ki je bila čarovnica, imenovala se je Rumena koruza, pa je hotela uničiti svojo tekmico.

Nekoč zvečer, ko sta se vračali od studenca na koncu vasi, je Rumena koruza rekla, naj se na hribcu malo ustavita. Prijazno je pogledala nekdanjo prijateljico, nato si je odtrgala pas, pobarvan z mavričnimi barvami in ga vrgla na svojo sosedo. Ko je pas zadel deklico, je padla na tla in se hipoma spremenila v kojota — prerijskega volka. Čarovnica se je zlobno zahihitala, zgrabila svoj vrč in se vrnila v vas.

Ubogo deklico, začarano v volka, pa so psi pregnali iz vasi. Ves dan je blodila in zvečer prišla pred lovsko kolibo. Tu je našla zajca in ga pojedla, potem pa zadremala. Ko so se lovci vrnili iz gozda, so zagledali volka in že so pripravili lok in puščico. Ko so pa zaslišali njegove vzdihe in zagledali solze v njegovih očeh, so ga ujeli in ponesli onstran reke k Ženipajku.

Žena - pajek je takoj prepoznala v volku deklico. Takoj je naročila lovcu, naj ji nabere trave — tomoale in cedrin les. Prinesli so ji in skuhala je v loncu travo in cedrin les.

Potem je z vodo oblila kojota in koža je padla z njega. Pred njo je stala prelepa deklica. Žena-pajek je poslušala njeno zgodbo, nato pa ji je rekla:

— Pomagala ti bom. Tvoja prijateljica ima dve srci, toda ugnale jo bova.

Okopala je deklico še enkrat v cedrini vodi in ji dala koruze, da jo je mlela. Drugi dan pa ji je rekla, da za njo žaluje mati, poklicala je z vrha strehe lovce in nališpala deklico. — Nato ji je še razodela, kako naj ravna s svojo prijateljico — čarovnico.

Drugi dan so lovci spremili deklico v rodno vas. Ljudje so jo koj prepoznali in oče jo je dočakal z razprostrtimi rokami.

Naslednje jutro je deklica mlela koruzo in veselo prepevala. Njena prijateljica - čarovnica jo je zaslišala in jo prišla obiskat. Ves dan sta mleli koruzo, zvečer pa sta šli na studenec po vodo. Medtem ko sta točili vodo, pa je deklica-čarovnica opazila, kakšen lep vrč ima njena soseda. Od vrča je voda sijala v prelestnih mavričnih barvah. Čarovnica je zgrabila vrč in pila iz njega. Takoj se je spremenila v kačo in nikoli je niso več videli v vasi.